

GORAN FILIPI

Goran Filipi rođen je u Zadru, 18. siječnja 1954. Niže školovanje završio je u Sloveniji. Kako je dulje vrijeme živio, školovao se i radio u Slovenskom primorju, usporedno je na različitim uporabnim razinama svladao hrvatski, talijanski i slovenski, pa je od djetinjstva aktivno trojezičan. Talijanski jezik i književnost te engleski jezik i književnost upisao je 1973. na Filozofskom fakultetu u Zadru i ondje diplomirao 1979. Do 1985. predavao je talijanski jezik na osnovnim i srednjim školama na Koparštini. Godine 1982. upisao je studij lingvistike na postdiplomskom studiju na dubrovačkom Interuniverzitetskom centru za postdiplomske studije (smjer romanska lingvistika, u organizaciji i izvedbi Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu) i magistrirao 1985. obranivši rad *Etimologijska obradba brodograđevne terminologije Korčula-Murter*. Doktorirao je na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1991. obranivši disertaciju *Istarska ornitonimija*. Podloga za jezičnu analizu u disertaciji bila je građa iz različitih slavenskih i romanskih idioma Istre, a svaki pučki naziv pomno je identificiran i doveden u vezu s odgovarajućim znanstvenim sistematskim nazivom. Voditelj magistarskog i doktorskog rada bio je akad. V. Vinja. Na Odjelu za talijanski jezik i književnost (Katedra za talijanski jezik) Pedagoškog fakulteta u Puli (danas Odjela za humanističke znanosti Sveučilišta „Juraj Dobrila“ u Puli) zaposlen je od godine 1985. - od 1992. kao docent, od 1995. kao izvanredni i od 1998. kao redoviti profesor (od početka 2004. u trajnom zvanju), a danas je, nakon organizacijskih reformi Fakulteta, profesor talijanske lingvistike na Odsjeku za romansku i klasičnu filologiju na Odjelu za humanističke znanosti Sveučilišta „Juraj Dobrila“ u Puli za područja (predmete): Povijest talijanskoga jezika; Dijalektologija talijanskoga jezika; Etimologija. Bio je predstojnik Odsjeka za talijanski jezik i književnost (od njegova osnutka 1994.), u tri mandata bio je prodekan i u dva mandata dekan Filozofskog fakulteta u Puli. Predsjednik je Znanstvene udruge Mediteran (od njezina osnutka 1994.).

Usavršavao se u više navrata na sveučilištima u Italiji i u Rumunjskoj. Uz odobrenje matičnoga Fakulteta godinama je (1996.-2005.) predavao predmete iz dijakronijskog talijanskog jezikoslovlja na Filozofskom fakultetu u Ljubljani, a od 2000. intenzivno surađuje s Fakultetom za humanističke studije Koparskog sveučilišta (gdje je izabran kao redoviti profesor iz predmeta Dijalektologija Slovenije i susjednih područja te predmeta Europski jezici u kontaktu). Predavao je ili predaje na poslijediplomskim studijima na sveučilištima u Rijeci, Zadru, Ljubljani i Mariboru i bio je mentorom pri izradbi magistarskih i doktorskih radova. Kao gostujući profesor predavao je romansku filologiju na sveučilištu u Udinama (2002./2003.), na poziv je višekratno predavao i na drugim talijanskim sveučilištima (npr. na Sveučilištu La Sapienza u Rimu, na Odjelu za rumunjski jezik, na Sveučilištu u Pado-

vi, na Odjelu za talijanski jezik i na Odjelu za furlanski jezik, te u Celovcu u Austriji, na Slavističkom institutu, i dr.), održavao je seminare za usavršavanje nastavnika talijanskog jezika u Hrvatskoj, Sloveniji i Italiji. Niz godina redovito prikuplja jezičnu građu (romalizme u hrvatskom, građu za romanske idiome) po hrvatskoj Istri, slovenskom dijelu Istre, Kvarnerskim otocima i u dijelovima Dalmacije, a ta je građa polazište za većinu njegovih radova. Osim rada na vlastitim projektima bio je suradnik i na projektima akad. D. Brozovića *Općeslavenski lingvistički atlas* i *Europski lingvistički atlas*. Objavljuje književna djela na hrvatskom i slovenskom te prijevode na hrvatski, slovenski i talijanski. Član je uredništva znanstvenog časopisa *Annales* iz Kopra i stalni ili povremeni suradnik drugih znanstvenih publikacija. Član je Società italiana di glottologia, Hrvatskog društva klasičnih filologa, Slavističkog društva Slovenije, Matice hrvatske i Društva hrvatskih književnika.

Težište su znanstvenoga interesa prof. dr. sc. G. Filipija dijalektološka, etimološka i leksikološko-leksikografska istraživanja u svjetlu kontaktne dijalektologije Istre, Dalmacije, Furlanije i Julijske krajine. Ponajprije se bavio proučavanjem romanskih idioma na tlu Hrvatske (prvenstveno Istre: istromletački, istroromanski, istrorumunjski) te romansko-slavenskim jezičnim dodirima i prožimanjima (posebice u Dalmaciji i Istri). U posljednjih dvadesetak godina bavio se osobito intenzivno i sustavno proučavanjem istriotskih govora (autohtoni predmletački romanski idiomi jugozapadne Istre), istrorumunjskih govora (istrorumunjski kao jedan od četiriju „povijesnih narječja“ rumunjskoga jezika), istromletačkih govora Istre i Slovenskog primorja te hrvatskih govora Istre i Kvarnerskih otoka. S jezikoslovnog područja objavio je deset knjiga (neke u suradnji) i devet poglavlja (ili većih dijelova) u knjigama. Za romansko-hrvatske jezične dodire po metodološkoj dosljednosti osobito su značajne knjige koje leksikološki i etimološki obrađuju brodograđevno nazivlje (u Dalmaciji) i ornitonimiju (u hrvatskoj Istri i u slovenskom dijelu Istre), a za romansku lingvistiku općenito posebnu važnost imaju tri jezična atlasa istarskih romanskih idioma na umoru (istriotski - 1 svezak, istrorumunjski - 2 sveska i istromletački atlas - 1 svezak) te pet knjiga u kojima, po tematskim i semantičkim skupinama, obrađuje istrorumunjske etimologije. Kako i sam potječe iz obitelji koja se nekoliko stoljeća bavila brodogradnjom u Dalmaciji, u svojoj je knjizi brodograđevno nazivlje sustavno analizirao polazeći od metode „*Wörter und Sachen*“ radi što preciznije identifikacije naziva i što preciznije uspostave njihove filijacije i etimologije. U svojim pet knjiga *Istrorumunjske etimologije*, na temelju građe koju je sam godinama prikupljao na terenu, izvrsnog poznavanja ukupne literature o istrorumunjskom i pitanja rumunjske dijalektologije općenito, vrsnog uvida u kulturnu povijest Istre te u jezičnu arealnu sliku Istre i dijakronijski razvoj, prof. Filipi uspio je u mnogim pojedinostima rekonstruirati izvore istrorumunjskog rječnika i naznačiti putove kojima su se pretci Istrorumunja mogli do Istre kretati. Od poglavlja što ih je objavio u lingvističkim knjigama drugih autora, šest njih glavninom se odnosi ili na proučavanje romanskih idioma Istre ili pak na romansko-hrvatske i (u jednom slučaju) na romansko-slovenske jezične odnose.

U znanstvenim časopisima i publikacijama objavio je osamdesetak članaka, većinom izvornih znanstvenih i preglednih članaka te nekoliko prerađenih priopćenja i predavanja sa znanstvenih skupova (svi ti radovi imaju većinom međunarodnu ili pak domaću recenziju). I ti znanstveni članci bave se romansko-hrvatskim jezičnim dodirima na hrvatskoj obali Jadrana (kao i romansko-slovenskim dodirima u slovenskom dijelu Istre), proučavaju teoretska pitanja dvojezičnosti i jezične interferencije u dvojezičnim (i višejezičnim) zajednicama, istražuju stratigrafiju romanskih posuđenica u hrvatskim i slovenskim pučkim govorima, pitanja vezana uz nastanak hrvatskog i romanskog pučkog nazivlja za pojedine grane (tradicionalna

drvena brodogradnja, ornitonimija, entomonimija), proučavaju romanske idiome današnje Istre (istromletački, istriotski, istrorumunjski), pojedine leksičke elemente u starijim hrvatskim i slovenskim rječnicima. Proučavajući romanske idiome na tlu Istre prof. Filipi pokazao je starinu hrvatske (kao na sjeverozapadu i slovenske) etničke i jezične satavnice Istre pored starije i novije romanske, a u nizu članaka i studija isticao je i pokazivao povezanost istarskog etnolingvističkog prostora s ostatkom Hrvatske, posebno Dalmacije.

Posebno je važan i dalekosežan u znanstvenom i kulturnom pogledu Filipijev projekt izradbe *Jezičnoga atlasa Istre*, kao načelno ekipnog pothvata različitih skupina lingvista (talijanista, valahista, kroatista, slovenista). Na temelju upitnika i punktova koje je odredio na temelju izravnog poznavanja jezičnog stanja na terenu, prof. dr. sc. Filipi je, uz pomoć suradnika, prikupio i zatim objavio sinoptičku građu za dva istarska idioma na izdisaju (*Istriotski lingvistički atlas* i *Istrorumunjski lingvistički atlas*, I, II) prikupivši istodobno podatke i u kontrolnim istromletačkim, hrvatskim čakavskim i slovenskim punktovima. S odgovarajućom skupinom suradnika rad je nastavio i na *Atlasu istromletačkoga*, pa je tijekom 2012. i *Istromletački lingvistički atlas* recenziran, u potpunosti pripremljen za tisak i tiskan. Taj atlas donosi odgovore na 1.898 pitanja (upitnik je inače jedinstven za sve idiome i sve lokalitete) iz svih sfera života i svijeta; pitanja su postavljena u 15 lokaliteta u kojima se govori istromletački, s time da se, radi mogućnosti usporedbe, donose i odgovori iz dva hrvatska i jednog slovenskog lokaliteta.

U završnoj je fazi i Filipijev rad na jezičnom atlasu istarskih hrvatskih govora (sva je građa prikupljena na terenu i sada se priređuje za objavljivanje). Bez obzira na to kada će se moći osigurati sustavno objavljivanje prikupljene hrvatske građe, ono što je do sada na tom polju učinjeno pokazuje (i u radovima samoga prof. Filipija) da je to građa neprocjenjive vrijednosti koja će znatno pridonijeti potpunijem i pouzdanijem poznavanju jezične situacije u Istri i jezične povijesti Istre. Osim znanstvene akribije, u tom radu treba istaknuti i golemu upornost i svakodnevne napore koji su uloženi kako bi se taj veliki projekt ostvario. Treba istaknuti da ono što je prof. dr. sc. Filipi ostvario s malobrojnom ekipom, drugdje obično rade dobro opremljeni instituti s mnogobrojnim suradnicima. Sa svim tim atlasima istraživačima se podastire dragocjena sinoptička građa iz koje se daju sustavno očitati sve bitne glasovne, morfološke, leksičke i semantičke značajke istarskih idioma i njihovih arealnih varijacija, a prof. Filipi to je djelomice već obradio u mnogobrojnim znanstvenim radovima. Objavio je također 4 stručne knjige (u suradnji, posvećene rumunjskom jeziku), 10 stručnih članaka, 5 popularnih članaka i 16 (tiskanih) recenzija. Među stručnim radovima ističu se pionirski *Hrvatsko-rumunjski rječnik* te *Rumunjsko-hrvatski* i *Hrvatsko-rumunjski konverzacijski priručnik*. Uz to, objavio je i 28 književnih prijevoda i 7 zbirki pjesama, od toga jednu na slovenskom.

Na temelju Filipijevih radova o romanskim elementima u hrvatskom općenito i o romanskim idiomima Istre, glavni urednik monumentalnog i golemog *Lessico etimologico italiano* – *LEI* prof. dr. sc. Max Pfister (profesor Sveučilišta u Saarbrückenu) angažirao ga je kao stalnog inozemnog suradnika na tom prestižnom znanstvenom rječniku, osobito za pitanja etimologije i sjevernotalijanskih dijalekata.

Od samih početaka prof. Filipi usporedno je marljivo bilježio jezičnu građu na terenu i istodobno je znanstveno obrađivao u mnogobrojnim radovima, što u studijama u časopisima i zbornicima, što pak u knjigama monografskog karaktera. U nizu njegovih knjiga posebno mjesto zauzima pet (od predviđenih deset) knjiga o istrorumunjskoj etimologiji u kojima do punog izražaja dolazi Filipijevo vrsno poznavanje različitih kronoloških slojeva istarskih idi-

oma, kao i različitih arealnih njihovih odnosa. Iako posvećene istrorumanjskom, te su knjige podjednako važne za istarski hrvatski kao i za istarski talijanski.

Prof. dr. sc. Goran Filipi danas je jedan od najplodnijih i nezaobilaznih istraživača romansko-hrvatskih (posebno talijansko-hrvatskih) jezičnih dodira općenito i neosporno najbolji poznavalac ukupnosti romanskih idioma na području Istre, kao i romansko-hrvatskih jezičnih odnosa u Istri.

POPIS RADOVA

(nakon izbora za člana suradnika godine 2008.)

Knjige

1. G. Filipi, *Istrorumanjske etimologije, knj. 3. Zoonimi: poljske i šumske životinje; mikonimi; bačvarska terminologija* (Knjižnica Verba moritura, knj. 4), Znanstvena udruga Mediteran i Univerza na Primorskom, Znanstveno-raziskovalno središće, Založba Annales, Pula – Koper, 2008., 393-570.

2. G. Filipi, *Istrorumanjske etimologije, knj. 4. Entomonimi; kromonimi* (Knjižnica Verba moritura, knj. 5), Znanstvena udruga Mediteran i Univerza na Primorskom, Znanstveno-raziskovalno središće, Založba Annales, Pula – Koper, 2009., 575-730.

3. G. Filipi, *Istrorumanjske etimologije, knj. 5. Dendronimi* (Knjižnica Verba moritura, knj. 6), Znanstvena udruga Mediteran i Univerza na Primorskom, Znanstveno-raziskovalno središće, Založba Annales, Pula – Koper, 2011., 735-972.

4. G. Filipi, B. Buršić Giudici, *Istromletački lingvistički atlas (ImLA) / Atlante linguistico istroveneto (ALIV) / Istrobeneški lingvistički atlas (IbLA)* (Lingvistički atlas, knj. 1), N. Dominović i Znanstvena udruga Mediteran: Sveučilište „Juraj Dobrila“, Zagreb – Pula, 2012., 1008 str.

Poglavlja u knjizi

1. G. Filipi, Perojski ornitonimi, u: M. Nikčević (ur.), *Perojski kulturnopovijesni mozaik: povijesno-kulturni presjek crnogorske enklave u Istri* (Biblioteka istraživanja, knj. 6), HCDP Croatica-Montenegrina RH: CKD Montenegro-Montenegrina, Geos, ICJJ, Osijek - Podgorica - Cetinje, 2005., 143-150.

2. G. Filipi, Istrorumanjske posuđenice u vodičkom govoru iz rječnika Ribarićeve studije o istarskim dijalektima, u: M. Lukić, J. Sabljčić (ur.), *Između dviju domovina: zbornik Milorada Nikčevića: povodom sedamdesetogodišnjice života i četrdesetpetogodišnjice znanstvenog rada*, Sveučilište „Josip Juraj Strossmayer“, Filozofski fakultet, Osijek, 2011., 545-564.

3. G. Filipi, Mlinarska terminologija v zaselku Miši pri Dekanij, u: G. Filipi (ur.), *Narečna prepletanja*, Univerza na Primorskom, Znanstveno-raziskovalno središće, Univerzitetna založba Annales, Koper, 2011., 85-109.

Izvorni znanstveni članci

1. G. Filipi, Istrorumanjski kromonimi, u: S. Torkar, M. Furlan, J. Keber, A. Šivic-Dular (ur.), *Merkurjev zbornik* (Jezikoslovni zapiski, 13, 1/2), Založba ZRC, Ljubljana, 2007., 133-145.

2. G. Filipi, Selected istrorumanian entomononyms of local origin, *Ann. Ser. hist. sociol.*, 19, 2, 2009., 367-376.

3. G. Filipi, Struktura i stratifikacija istrorumanjskoga leksika, *Croat. Slav. Iadert.*, 5, 2009., 169-195.

4. G. Filipi, Etimologijska obradba istrorumunjskoga vokabulara koji se tiče stabla, *Raspr. Inst. hrvat. jez. jezikosl.*, 36, 2, 2010., 275-297, <http://hrcak.srce.hr/file/101358>.

5. G. Filipi, Structura și stratificarea lexicului istroromân, *Studia Linguistica et Philologica. Omagiu profesorului Nicolae Saramandu la 70 de ani*, Editura Universității din București, 2011., 337-352.

6. G. Filipi, Izabrani istrorumunjski dendronimi, *In magistri hoborem Vasile Frașilă: 50 de ani de carieră universitară*, Editura Ardeaul Târgu-Mureș, 2012., 197-222.

Stručni članci

1. G. Filipi, Regionalna lingvistična atlasa: Istriotski lingvistični atlas (ILA), Istrorumunski lingvistični atlas (IRLA), *Slavia Centralis*, 3, 2, 2010., 191-207.

2. V. Kreslin, *Prije nego otvoriš oči* (Knjižnica Esespedija, 1), Dominović, Zagreb, 2010., 82 str.